

(ten) Druhý / Filosofie pro naši dobu

Problém „toho druhého“ je pro filosofii naší doby problémem fundamentálním. Právě na tomto problému se ukazuje, jak to vypadá s naší filosofií, a teprve jeho řešením resp. pokusy o jeho řešení se naše filosofie loučí s minulostí a tradicí a stává se skutečně filosofií naší doby, či lépe a přesněji řečeno: filosofií pro naši dobu. Neboť slova „filosofie naší doby“ vyvolávají v naší mysli některé významy a konotace, které je třeba odmítnout: filosofie naší doby neznamená filosofii, která by byla výrazem naší doby (už proto ne, že „naše doba“ je převážně stále ještě reliktem minulosti, tj. dob předchozích). Výraz „filosofie pro naši dobu“ chce naznačit, že tu jde o filosofii, která je přiměřená, tj. vhodná a užitečná pro naši dobu, která jí je nanejvýš potřebná, ale která z ní samotné vůbec nevyplyvá. Naše doba – jako ostatně každá doba – je strukturována tak, že v ní jsou lidé (tj. právě my) situováni, tj. je to doba, do které jsme se prostě narodili, aniž jsme si mohli nějak vybírat. Je to něco jako náš úděl. Tento úděl není ničím víc, než čím jsou kulisy v divadle. Se samotnou hrou jsme se nemohli předem seznámit, seznamujeme se s ní (a to všichni) pomalu a postupně, jak vyrůstáme v dospělé lidi. Hra nepostupuje jednoznačně podle nějakého předem a do detailu napsaného scénáře, ale každý, jak vyrůstá a stává se dospělým, na jejím scénáři více nebo méně spolupracuje. Právě proto je hrubým omylem chápat úděl jako osud: „ti druzí“ totiž nejsou dáni jako kulisy, ale jsou to jednající osoby. Jakožto jednající osoby však představují jakési nejenom společenské, ale také intelektuální, mravní a duchovní „proměnné“. Doba právě díky těmto personálním „proměnným“ nestojí nehybně jako kulisy v průběhu jednání, ale také se proměňuje, pohybuje se nějakým směrem (eventuelně hned několika směry), a to navzdory tomu, že aktivní účastníci chápou to, co se děje, pouze částečně, takže v některých akcích se navzájem ruší nebo alespoň neutralizují, zatímco v jiných spouštějí svou nahodile nebo mimoracionálně stejným směrem působící hybnosti dějinné procesy a trendy, které bývají (nebo až dosud bývaly) rozpoznány a více méně náležitě, tj. kriticky) zhodnoceny teprve dodatečně. Skutečnost „těch druhých“ má základní důležitost hned v několika směrech. Rozhodující je právě pro naši dobu rozpoznání, že skutečnost je neoddelitelně spjata s „těmi druhými“, nejenom s nějakými kulisami nahodilých okolností.

(Písek, 950812-2.)